

Eettinen pähkinä

Onko apteekin julkaisema kliinisen ravintovalmisteen lehtimainos asiallinen?

Kysymys: Ammattieettistä neuvottelukuntaa on lähestytty huomiolla apteekin kaupunkilehdessä julkaisemasta mainoksesta, jossa kliinistä ravintovalmistetta mainostetaan näkyvästi kysymyksellä: ”Epäiletkö alkavaa muistisairautta?”. Mainoksen tekstissä todetaan: ”XXX* on kliininen ravintovalmiste varhaisen Alzheimerin taudin ruokavaliohoitoon”. Onko tämänlainen mainos asianmukainen?

Vastaus: Aptekeissa myydään eri tuoteluokkiin kuuluvia valmisteita, joiden markkinointia säädellään eri tavoin. Mainoksessa esitettävät asiat riippuvat siitä, onko kyseessä lääke, lääkinnällinen laite, ravintolisä tai kliininen ravintovalmiste. Neuvottelukunnalla ei ole tietoa siitä, miten valvova viranomaisneuvottelukunta arvioisi kysymyksessä olevan mainoksen säädöksenmukaisuutta eikä siitä, onko mainoksen julkaissut apteekki tai sen käyttämä mainostoimisto muokannut kliinistä ravintovalmistetta markkinoivan yrityksen mainosmateriaalia. Tekstisisällön lisäksi mainoksen sommittelu fonttikokoineen ja -korostuksineen vaikuttaa siihen, miten viesti välittyy. Eettisen ohjeen nro VIII mukaan kaiken apteekin viestinnän tulee olla linjassa apteekkeja kohtaan osoitetun luottamuksen kanssa. Ammattieettinen neuvottelukunta käsittelee kysymystä mainoksesta etenkin eettisestä näkökulmasta.

Ruokaviraston mukaan kliinisen ravintovalmisteen käyttöaiheesta saa kertoa seuraavalla ilmaisulla: ”Tarkoi-

tettu...ruokavaliohoitoon” (tyhjään kohtaan merkitään sairaus, häiriö tai lääketieteellinen tila, jonka hoitoon tuote on tarkoitettu). Käyttöaiheeseen on mainoksessa viitattu asianmukaisesti. Kliinisten ravintovalmisteiden mainonnassa ei kuitenkaan saa esittää ravitsemus- tai terveysväitteitä, liittyy ihmisten sairauksien ehkäisemiseen, hoitamiseen tai parantamiseen liittyviä ominaisuuksia eikä antaa sellaista kuvaa, että niillä olisi sellaisia ominaisuuksia. Tämä huomioiden neuvottelukuntaa mietitytti erityisesti mainoksen suurella fonttikoolla oranssille pohjalle kirjoitettu heräte ”Epäiletkö alkavaa muistisairautta?”. Tämän tekstin alla on valmisteen nimi näkyvästi, mikä ohjaa ajattelemaan edellä mainittuun huoleen sopivaa ratkaisua. Isoimmalla fontilla on painettu hintatiedot.

Heräteteksti ei sinällään sisällä väitettä tehosta, mutta koska mainos on kohdennettu muistisairautta epäileville – ja joilla näin ollen myös kognition taso saattaa olla heikentynyt – saattaa kokonaisuudesta syntyä mielikuva valmisteen muistin heikkenemistä estävästä vaikutuksesta. Ihminen ei välttämättä erittele, onko valmiste ruokavaliohoitoa vai hoitoa, jota apteekki suosittelee alkavaa muistisairautta epäilevälle. Muistisairautta voi aiheuttaa myös muu syy kuin Alzheimerin tauti, joten ennen käytön aloitusta tulisi varmistua oikeasta diagnoosista. Tämä korostuisi paremmin, jos valmisteen käyttöaiheena olisi esimerkiksi ”diagnosoidun varhaisen Alzheimerin taudin ruokavaliohoito”. Mainoksessa kehoitetaan pienehköllä fontilla pyytämään maksuton infopaketti apteekista. Itse mainoksesta kuitenkin puuttuu tieto, että kliininen ravintovalmiste on tarkoitettu käytettäväksi lääkärin (tai muun terveydenhuollon ammattilaisen) ohjauksessa.

Apteekin rooliin kuuluu kliinisen ravintovalmisteen käytön ohjaaminen niille, jotka oletettavasti hyötyvät valmisteesta terveydenhuollossa todetun tarpeen pohjalta. Valmisteen päivittäinen käyttö tulee melko kalliiksi, eikä siihen tule kannustaa mielikuvamainonnan keinoin niitä, jotka eivät kuulu tutkimusnäytön perusteella kliinisestä ravintovalmisteesta hyötyvään ryhmään, ja jotka eivät ole saaneet diagnoosiin pohjautuvaa suositusta valmisteen käyttöön.

Jos apteekki mainostaa kliinistä ravintovalmistetta kysymyksessä kuvatulla herätetekstillä, edellyttää se, että apteekissa paneudutaan erityisen hyvin asiasta keskustelemiseen muistisairautta epäilevän, tuotetta ostavan asiakkaan kanssa sen valmistamiseksi, että tuote on hänelle tarkoitukseenmukainen. Jos kymmenen mainos olisi apteekin verkkopalvelussa, olisi keskustelu mahdollistettava myös tässä kanavassa. Olisi hyvä, että muistisairautta epäilevien hoitoon ja muistitutkimuksiin ohjaamisen periaatteista olisi etukäteen sovittu yhteistyössä paikallisen terveydenhuollon kanssa.

Herättikö kannanotto ajatuksia tai mielipiteitä? Lähetä postia neuvottelukunnalle.

Ammattieettiselle neuvottelukunnalle voi lähettää kannanottopyyntöjä apteekki-toimintaan liittyvistä eettisistä kysymyksistä (info@apteekkariliitto.fi).

Neuvottelukuntaan kuuluvat TT, yliopistonlehtori **Janne Nikkinen** (puheenjohtaja), farmaseuttinen johtaja **Charlotta Sandler** (pääsihteeri), proviisori **Johanna Salimäki** (sihteeri), apteekkari **Sari Eerikäinen**, apteekkari **Leena Penttilä**, proviisori **Johanna Kaasinen** ja farmaseutti **Kirsi Kotokorpi**.